

VASPITNI STIL RODITELJA I ADAPTACIJA DECE NA PREDŠKOLSKU USTANOVU²

Sažetak: U radu se razmatra problem vaspitnog stila roditelja u odnosu na afektivnu dimenziju i dimenziju konrole. Kao teorijsko polazište navode se modeli vaspinog stila Šefera i Baumrindove. Istraživanje je organizovano sa ciljem da se utvrdi povezanost između vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na predškolsku ustanovu. Pošli smo od pretpostavke da permisivni vaspitni stil otežava adaptaciju dece u predškolskoj ustanovi. U istraživanju je korišćena deskriptivna metoda, i skaliranje kao istraživačka tehnika. Za utvrđivanje vaspitnog stila roditelja korišćena je skala *The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire* (PSDQ, Robinson, Mandleco, Olsen, & Hart, 2001), dok je za utvrđivanje adaptacije dece na predškolsku ustanovu konstruisana skala za potrebe istraživanja. Subjekti istraživanja su bili roditelji čija deca pohađaju predškolske ustanove na teritoriji grada Niša. Ispitano je ukupno 100 roditelja. Rezultati istraživanja su pokazali da postoji statistički značajna povezanost između nivoa adaptacije dece na predškolsku ustanovu i permisivnog vaspitnog stila roditelja. To se naročito iskazuje kroz: učestalost izostajanja dece iz vrtića ($r = -.324, p < 0.01$), kroz prisustvo scena ($r = -.288, p < 0.01$), preko izražavanja protesta ($r = -.240, p < 0.05$), kroz učestalost protestovanja ($r = -.226, p < 0.01$). Dobijeni rezultati pokazuju, da ukoliko je u postupanjima roditelja permisivni vaspitni stil izraženiji da je utoliko stepen adaptacije dece na predškolsku ustanovu niži. Predškolske ustanove bi kao institucije koje su zainteresovane za proces adaptacije, trebale da pruže roditeljima relevantne informacije o efektima različitih vaspitnih stilova na proces adaptacije i ishode razvoja deteta. Dobijeni rezultati ukazuju na potrebu organizovanja edukacije za roditelje, u okviru saradnje predškolske ustanove sa porodicom i uspostavljanja partnerstva između predškolske ustanove i porodice.

Gljučne reči: vaspitni stil roditelja, permisivnost, adaptacija dece na predškolsku ustanovu

¹ marina.matejevic@filfak.ni.ac.rs

² Rad je urađen u okviru projekta 179074: *Tradicija, modernizacija i nacionalni identitet u Srbiji i na Balkanu u procesu evropskih integracija*, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

1. Vaspitni stil roditelja i proces adaptacije

Dajen Baumrind (Baumrind, 1966), oslanjajući se na Šeferov model, definisala je tri osnovna tipa odnosa roditelj–dete: autoritarni, autoritativni i permisivni. Prema ovom konceptu (Baumrind, Thompson, 2002) autoritativni model je najefikasniji stil vaspitanja dece kako u ostvarivanju visokog nivoa individualnosti, tako i zajedništva, s tim što ona ograničava ovu kompetentnost u odnosu na vaspitanje dece u Evropi i Americi, budući da kroskulturalna istraživanja pokazuju da postoje odstupanja u različitim kulturama. Autoritativni vaspitni stil, prema Baumraindovoj, karakteriše roditelje koji ohrabruju verbalnu komunikaciju i inicijativu deteta, oni sa detetom zajedno donose zaključke. Autoritativni roditelji prepoznaju svoja posebna prava kao starije osobe, ali i posebna interesovanja deteta; oni prepoznaju trenutne kvalitete deteta, ali postavljaju i standarde za ponašanje ubuduće. Koriste razum, ali i moć da postignu svoje ciljeve. Svoje odluke ne zasnivaju na zajedničkom dogovoru, niti samo na željama deteta, no s druge strane sebe ne smatraju savršenim ili nepogrešivim. Autoritativni stil karakteriše relativno visoka, ali razumna kontrola prilagođena uzrastu deteta. Autoritativno roditeljstvo balansira između toplog učešća i psihološke autonomije, dosledne kontrole ponašanja i visokih razvojnih očekivanja u pogledu socijalne zrelosti i kognitivnih postignuća. Nasuprot autoritarnih roditelja koji su veoma zahtevni, ali ne i osetljivi, permisivnih roditelja koji su osetljivi, ali nezahtevni i indiferentnih roditelja koji su niti zahtevni, niti osetljivi, autoritativni roditelji su podjednako i zahtevni i osetljivi. S jedne strane, smatra Baumrindova, oni obezbeđuju čvrstu kontrolu i postavljaju visoke zahteve zrelosti, a sa druge strane nude toplinu, reponzivnost za dečje potrebe i ohrabruju samostalnost. Oni ostaju otvoreni za mišljenje deteta, ali i za preuzimanje odgovornosti za čvrsto usmeravanje njegovih akcija, naglašavajući mu potrebu odlučivanja kroz komunikaciju i racionalnu diskusiju kroz interakcije koje su prijateljske, ali i vaspitne. Uravnotežena perspektiva autoritativnih roditelja nije isključivo usmerena ni na dete, ni na roditelje, već nastoji da integriše potrebe deteta sa potrebama roditelja, na prava i odgovornosti roditelja i dece gleda se kao na komplementarne, umesto na identične.

Kompetentnost autoritativnih roditelja Baumrindova je povezala sa instrumentalnom kompetentnošću njihove dece. Instrumentalna kompetentnost (Baumrind, Thompson, 2002) se odnosi na ponašanje koje je društveno odgovorno i nezavisno, ponašanje koje je prijateljski, a ne neprijateljski nastrojeno prema vršnjacima, kooperativnost, a ne odbojnost prema odraslima, dostignuća a ne neuspesi, dominantnost a ne submisivnost, ciljano, a ne besciljno ponašanje. Najviši nivoi instrumentalne kompetentnosti dece su povezani sa autoritativnim roditeljstvom. Deca iz porodica sa autoritativnim vaspitnim stilom roditelja su prijateljskija sa vršnjacima, nezavisnija i više istraživački usmerena, kooperativnija sa roditeljima i okrenuta dostignućima. Strategije autoritativnih roditelja,

prema Baumrindovoj (Baumrind, Thompson, 2002) obuhvataju: 1) konstrukcije dečjih kompetencija, uključujući dečje socijalne kompetencije, kroz zajedničke aktivnosti i konverzije; 2) oslanjanje na ubeđivanje umesto primoravanje osobe; 3) praćenje dece i osnaživanje kada je to potrebno; 4) usklađenost sa „principom dovoljnog minimuma“ kada je potrebno upotrebiti pritisak kako bi se zadobilo poštovanje dece; 5) primena etičkog principa reciprociteta; i 6) uključenost i angažovano učešće u životu deteta.

Za razliku od autoritativnog vaspitnog stila autoritarni vaspitni stil, prema Baumrindovoj se odnosi na postupanja roditelja koji imaju visoka očekivanja i zahteve za svoju decu, prvenstveno zato što su netolerantni, sebični i ne ponašaju se adekvatno prema deci. Ovi roditelji su strogi, očekuju poslušnost i pokazuju moć kada se njihova deca nedolično ponašaju. Autoritarni roditelji iskazuju svoje zahteve i očekivanja i ne komuniciraju sa decom o razlozima koji stoje iza tih pravila. Na primer autoritarni roditelji insistiraju „bolje ti je da budeš dobar u školi ..., zato što sam ja tako rekao“. Ovi roditelji pokazuju visok nivo očekivanja i kontrole i nemaju dvosmernu komunikaciju sa svojom decom (Baumrind, 1968). Autoritarni stil roditeljstva karakteriše visok nivo kontrole i zahteva za zrelošću, sa niskim nivoima brige i jasnoće u komunikaciji. Autoritarni roditelji očekuju apsolutnu poslušnost od svoje dece i često pribegavaju jakim kaznenim merama čim se dete udalji od tog standarda. Svaki dijalog se obeshrabruje sa obrazloženjem da je roditeljska reč poslednja.

Nasuprot njima, permisivni, popustljivi roditelji, smatra Baumrindova, pokušavaju da se ponašaju tako da ne kažnjavaju, već prihvataju i odobravaju impulse, želje i postupke deteta. Oni deci postavljaju manje zahteva za odgovornost u domaćinstvu i uredno ponašanje, ali se u suštini detetu predstavljaju kao pomoćno sredstvo koje će dete koristiti kad poželi, a ne kao aktivno sredstvo odgovorno za oblikovanje i promenu njegovog trenutnog ili budućeg ponašanja. Ovi roditelji dozvoljavaju detetu da uređuje svoje aktivnosti, koliko god je to moguće izbegavaju vežbe kontrole, i ne ohrabruju dete da poštuje standarde definisane od spoljašnjeg sveta. Popustljivi roditelji su više responzivni nego što su zahtevni. Permisivan stil obeležava niska kontrola praćena niskim zahtevima uz opšte prihvatanje deteta, što za posledicu najčešće ima nisku socijalnu odgovornost i prividnu nezavisnost deteta. Ovaj vaspitni stil karakteriše visok nivo brige i jasnoće u komunikaciji, ali nizak nivo kontrole i zahteva za zrelošću. Popustljivi roditelji dozvoljavaju detetu slobodu u biranju aktivnosti, prihvataju i podržavaju ponašanje deteta i čine malo napora da sprovedu kontrolu nad njim ili da postavе standarde ponašanja. Grusek i Gudnau (Grusec, Goodnow, 1994) su dali moguće razloge za trajno verovanje roditelja u vrednost popustljivog vaspitnog stila. Oni smatraju da je glavna pokretačka snaga roditeljskog ponašanja fokusirana na verovanju da svoju ulogu roditelja treba da usredsrede na postizanje sreće deteta i izgradnji njegovog samopouzdanja i razvijanju harmoničnih odnosa u porodici. Postoji veća verovatnoća da roditelji sa takvim verovanjima postanu popustljivi

roditelji, jer smatraju da će ovakvim vaspitnim postupcima postići ciljeve formiranja dobro prilagođenog deteta sa pozitivnim porodičnim odnosima.

Za razumevanje adekvatnosti određenih vaspitnih stilova veoma su značajna istraživanja povezanosti vaspitnog stila roditelja i ishoda razvoja dece. Jedno od prvih istraživanja ove povezanosti, organizovala je Baumrindova (Baumrind, 1968). Prateći longitudinalno decu od predškolskog uzrasta do adolescencije ona je utvrdila da su deca autoritativnih roditelja zrelija, socijalno nezavisnija, aktivnija i uspešnija nego deca neautoritativnih roditelja. Takođe je utvrdila da su deca predškolskog uzrasta koja imaju roditelje sa permisivnim vaspitnim stilom pokazala nizak nivo samopouzdanja, samokontrole i kompetentnosti. Da bi utvrdila da li su ovi nalazi stabilni, ponovo je organizovala ispitivanje u periodu adolescencije i ustanovila da je odnos stilova roditelja sa školskim postignućem u skladu sa ranijim nalazima (Baumrind, 1991).

Naše istraživanje je usmereno na utvrđivanje povezanosti između vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na predškolsku ustanovu, s obzirom na to da nalazi istraživanja Baumrindove ukazuju da vaspitni stil roditelja može da daje različite doprinose procesu adaptacije na predškolsku ustanovu. U literaturi se navode različiti faktori koji utiču na proces adaptacije. Pored mnogobrojnih činilaca koji omogućavaju dobru adaptaciju na vrtić, kao što su temperament deteta, osobine ličnosti deteta, kvalitet odnosa između majke i deteta, obrasci afektivne vezanosti, navode se i vaspitni stilovi roditelja.

Dolaskom deteta u vaspitnu grupu menja se njegov dotadašnji način funkcionisanja, uglavnom mimo njegove volje. Ma kako bila izražena potreba za društvom vršnjaka (obično posle 3. godine), dete u suštini nema potrebu da sigurnost porodičnog okruženja menja za nešto novo i nepoznato. Zato najveći broj dece reaguje plaćem ili na neki drugi način protestuje i izražava svoju tugu zbog razdvajanja. Deci je teško da shvate da je vrtić dobro i bezbedno mesto i da će se roditelji vratiti kroz određeno vreme. Reakcija deteta na predškolsku ustanovu se može sagledavati iz sasvim drugog ugla, odnosno kao pokazatelj da su dete i roditelj razvili kvalitetnu uzajamnu vezu. Uspešnost i tip adaptacije zavise od potreba, motiva i zrelosti pojedinaca da se uključi u socijalnu grupu, kao i od toga šta ta socijalna grupa od njega očekuje ili mu nameće: da li pasivno konformiranje stanju koje zatiče i ciljevima grupe ili, nasuprot tome učešće u njihovom menjanju, potiskivanje ličnosti ili izražavanje njenih karakteristika, uz pozitivno i konstruktivno prilagođavanje bez potčinjavanja (Kamenov, 2006).

Osnovni tipovi adaptacije, sa aspekta bihevioralnih pokazatelja deteta, su: laka, adaptacija srednje težine i teška adaptacija. Laka adaptacija predstavlja normalnu reakciju na promenu sredine, sve reakcije i promene u ponašanju prolaze za relativno kraće vreme, dete brzo prihvata novu sredinu i raduje se dolasku u nju. Adaptaciju srednje težine imaju deca čije se promene u ponašanju produže i do mesec dana boravka u vrtiću, tokom kojih dete uporno odbija dolazak u predškolsku ustanovu. Teška adaptacija se odnosi na decu kod koje se mogu zapaziti

uporne i dugotrajne reakcije i poremećaji u ponašanju koji traju i po nekoliko meseci. Obično je kod takve dece prisutno više različitih faktora, koji produžavaju period adaptacije kao što su, između ostalih, nepovoljni porodični uslovi, neprimereni vaspitni uticaji u kontekstu različitih vaspitnih stilova roditelja.

2. Metodološki pristup problemu

Predmet našeg istraživanja odnosio se na utvrđivanje povezanosti između vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na predškolsku ustanovu. Pošli smo od opšte pretpostavke da postoji statistički značajna povezanost između vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na predškolsku ustanovu, da permisivni vaspitni stil otežava adaptaciju dece u predškolskoj ustanovi. U istraživanju je korišćena deskriptivna metoda, i skaliranje kao istraživačka tehnika. Za utvrđivanje vaspitnog stila roditelja korišćena je skala *The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire* (PSDQ, Robinson, Mandleco, Olsen, & Hart, 2001), dok je za utvrđivanje adaptacije dece na predškolsku ustanovu konstruisana skala za potrebe istraživanja. Subjekti istraživanja su bili roditelji čija deca pohađaju predškolske ustanove na teritoriji grada Niša. Ukupno je ispitano 100 roditelja.

3. Rezultati istraživanja i interpretacija rezultata istraživanja

Skala vaspitnog stila roditelja sadržala je 32 tvrdnje o vaspitnim stilovima roditelja, koje su bile podeljene u okviru subskala autoritativnog, autoritarnog i permisivnog vaspitnog stila. Rezultati su predstavljani u tabeli 1. Izračunavanjem aritmetičkih sredina došli smo do podataka da većina roditelja preferira autoritativni vaspitni stil koji se, kao što se u priloženoj tabeli vidi, nalazi na prvom mestu, na drugom mestu nalazi se autoritarni vaspitni stil dok se na trećem mestu nalazi permisivni vaspitni stil roditelja. Prisustvo autoritativnog vaspitnog stila prema izražajnosti aritmetičke sredine najviše se ogleda kroz tvrdnje: „Pohvaljujem svoje dete kada je dobro“ (AS=4.90), odmah za njom sledi tvrdnja: „Tešim svoje dete i pokazujem razumevanje kada je ono uznemireno“ (AS=4.86), a na istom mestu je i tvrdnja: „Razgovaram sa detetom ako primetim neki problem u ponašanju“ (AS=4.86). Ovo su samo neke od tvrdnji koje opisuju autoritativni vaspitni stil. Autoritativni roditelji prave balans između postavljanja određenih zahteva i pružanja podrške, pokazuju razumevanje i pružaju utehu kada je u pitanju zabrinutost i uznemirenost dece, pružaju osećaj sigurnosti i zaštićenosti. Ovi roditelji izlaze u susret potrebama dece, ali cene i podstiču odgovornost postavljanjem određenih standarda prema porodici, prema drugovima i široj zajednici. Samostalnost, odgovornost i visoki standardi koje poseduju autoritativni roditelji

prenose se i na decu. Iako postavljaju visoke zahteve i očekivanja, visoka responzivnost, kao što se može videti prema odgovorima ispitanika autoritativnog vaspitnog stila, odlika je ovih roditelja.

Tabela 1. Distribucija vaspitnog stila roditelja

Vaspitni stilovi	N	Minimum	Maksimum	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Autoritativni	100	49	73	65.78	5.891
Autoritarni	100	16	46	28.17	6.341
Permisivni	100	10	24	15.67	2.971
Validno	100				

Autoritarni vaspitni stil roditelja zauzeo je drugo mesto prema izraženosti aritmetičkih sredina. Tvrdnje koje se posebno izdvajaju prema izraženosti aritmetičke sredine su, na prvom mestu: „Kritikujem dete kada njegovo ponašanje ne zadovoljava moja očekivanja“ (AS=3.52), na drugom mestu: „Kritikujem dete kako bih poboljšao njegovo ponašanje“ (AS=3.51), na trećem mestu: „Vičem na svoje dete kada se loše ponaša“ (AS=3.11), i na četvrtom mestu nalazi se tvrdnja: „Kažnjavam svoje dete kada je neposlušno“ (AS=2.93). Kritike, vikanje i kazne su uobičajeni vaspitni postupci roditelja koji u vaspitavaju dece primenjuju autoritarnost. Kažnjavanjem i pretnjama autoritarni roditelji nameću deci svoje zahteve i pravila ponašanja. Takođe, neophodno je napomenuti da se na poslednjem mestu prema izraženosti aritmetičke sredine našla tvrdnja: „Šamaram dete kada se loše ponaša“ (AS=1.46), što ukazuje da fizičko kažnjavanje autoritarni roditelji ipak retko koriste.

Na trećem mestu nalazi se permisivni vaspitni stil roditelja. Na prvom mestu prema odgovorima ispitanika ističe se tvrdnja: „Pretim detetu kaznom ali ga ne kažnjavam“ (AS=3.01), na drugom mestu: „Pretim detetu kažnjavanjem češće nego što to zaista primenjujem“ (AS=2.81), dok se na trećem mestu nalazi tvrdnja: „Svojom popustljivošću prema detetu podstičem njegovu razmaženost“ (AS=2.64). Ove tvrdnje govore nam o nekim osnovnim karakteristikama roditelja koji primenjuju permisivni vaspitni stil, blagost i izrazita popustljivost sa jedne strane, i nemogućnost da postave ograničenja ili da reaguju na adekvatniji način, sa druge strane. Najmanju aritmetičku sredinu imala je tvrdnja: „Teško mi je da disciplinujem svoje dete“ (AS=2.35) što ukazuje na to da ovi roditelji poseduju visok stepen topline i nizak nivo nadzora. Dete koje raste pod ovakvim okolnostima može pokazivati impulsivnost, nezrelost i slabu kontrolu nad sopstvenim ponašanjem, što im može značajno otežati proces adaptacije na određene institucije, najpre predškolsku ustanovu, a kasnije na školu.

Kada je u pitanju adaptacija dece na predškolsku ustanovu, dobijeni rezultati pokazuju da je od ukupnog broja ispitanika, 41% odgovorio da se dete nakon

kraćeg plača ubrzo uključilo u aktivnosti sa decom i vaspitačem, što ukazuje na laku adaptaciju koja može biti povezana sa autoritativnim vaspitnim stilom koji je dominantan vaspitni stil u postupanjima roditelja. Dobijeni rezultati su prikazani u tabeli 2.

Tabela 2. Reakcije dece na vrtić

Kakve su bile reakcije Vašeg deteta prilikom dolaska u vrtić?	Frekvencija	Procenat	Validni procenti	Kumulativni procenti
Dete je jako plakalo	11	11.0	11.0	11.0
Plakao je i nije želelo da ostane u vrtiću	24	24.0	24.0	35.0
Ubrzo bi se uključilo u aktivnosti sa decom i vaspitačem	41	41.0	41.0	76.0
Dete nije uopšte plakalo	18	18.0	18.0	94.0
Dete nije plakalo prvih nedelju dana ali bi nakon nedelju dana počelo da plače i da ne prihvata vrtić	6	6.0	6.0	100
Ukupno	100	100	100	

Kada je u pitanju povezanost vaspitnog stila roditelja i adaptacije na predškolsku ustanovu, rezultati našeg istraživanja su delimično potvrdili pretpostavku od koje smo pošli u istraživanju, jer su utvrđene statistički značajne korelacije između autoritativnog i permisivnog vaspitnog stila roditelja i adaptacije na predškolsku ustanovu, dok u odnosu na autoritarni vaspitni stil nismo dobili nikakve statistički značajne korelacije. Rezultati su prikazani u tabeli 3. Postoje pozitivne korelacije između nivoa adaptacije i autoritativnog vaspitnog stila što ukazuje da ovaj vaspitni stil olakšava proces adaptacije, što se poklapa sa rezultatima koje je dobila Baumrindova u odnosu na kompetentnost autoritativnih roditelja i instrumentalnu kompetentnost njihove dece koja se ogleda u prijateljskom ophođenju sa vršnjacima, odgovornosti i saradnji sa odraslima. Takođe je dobijena statistički značajna negativna korelacija između nivoa adaptacije i permisivnog vaspitnog stila roditelja, što je takođe u skladu sa nalazima Baumrindove (Baumrind, 1968; 1991).

Tabela 3. Povezanost nivoa adaptacije i vaspitnog stila roditelja

Nivo adaptacije	Pirsonov koeficijent korelacije		
	Autoritativni	Autoritarni	Permisivni
Reakcije na predškolsku ustanovu	.225*	-.135	-.222*
Učestalost izostajanja	.248*	-.164	-.324**
Scene	.153	-.112	-.288**
Načini izražavanja protesta	.219	-.179	-.240*
Učestalost protestovanja	.168	-.009	-.226*
Dužina trajanja reakcija	.097	.044	.216
Mišljenja o adaptiranosti	-.102	.068	.157
Ocene adaptacije	.171	-.034	-.206*

Dobijeni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna negativna korelacija između permisivnog vaspitnog stila i adaptacije dece na vrtić. To se naročito iskazuje kroz: učestalost izostajanja dece iz vrtića ($r = -.324^{**}$, $p < 0.01$), prisustvo scena ($r = -.288^{**}$, $p < 0.01$), načine izražavanja protesta ($r = -.240^*$, $p < 0.05$), učestalost protestovanja ($r = -.226^{**}$, $p < 0.05$) i reakcije ($r = -.222^{**}$, $p < 0.05$). Negativna korelacija između permisivnog vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na vrtić naročito je izražena kroz učestalo izostajanje iz vrtića i prisustvo scena. Ova korelacija je statistički značajna na nivou 0.01. S obzirom na to da se radi o permisivnom vaspitnom stilu to je donekle i očekivano. Ova negativna korelacija nam ukazuje na to da što deca učestalije izostaju iz vrtića i što više prave scene to se više umanjuje mogućnost lakše adaptacije na ustanovu. Roditelji sa permisivnim vaspitnim stilom su emocionalno topli i brižni, ne postavljaju ograničenja, ne kažnjavaju, deci sve dozvoljavaju. Njihova deca često impulsivno reaguju prilikom susreta sa novom sredinom, novim licima, novim režimom dana koji je bitno drugačiji od onog kod kuće, pružaju otpor ostanku u ustanovi. Takođe, postoji statistički značajna povezanost između permisivnog vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na vrtić na nivou 0.05 gde se posebno izdvajaju: načini izražavanja protesta (plač, nespremnost da se dete odvoji od roditelja, bes, otimanje), učestalost protestovanja i reakcije. I ovde je izražena negativna korelacija što znači da što je protestovanje na višem stepenu utoliko je adaptacija na ustanovu na nižem stepenu, ali takođe i što su roditelji popustljiviji prema deci utoliko su njihove mogućnosti za adaptaciju na vrtić manje. Interesantno je pomenuti i to da postoji povezanost između permisivnog vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na vrtić merene preko varijable ocene ($r = -.206^*$, $p < 0.05$) i to je negativna korelacija. Ovo znači da što su roditelji više popustljivi utoliko su manje skloni da adaptaciju dece na vrtić ocene visokim ocenama tj. roditelji koji preferiraju permisivni vaspitni stil adaptaciju svoje dece na vrtić ocenjuju nižim ocenama.

4. Zaključak

Rezultati istraživanja su pokazali da postoji statistički značajna korelacija između autoritativnog vaspitnog stila roditelja i adaptacije dece na predškolsku ustanovu, s tim da su izraženije negativne korelacije između permisivnosti roditelja i nivoa adaptacije na predškolsku ustanovu. Dobijeni rezultati pokazuju, da ukoliko je u postupanjima roditelja permisivni vaspitni stil izraženiji da je utoliko stepen adaptacije dece na predškolsku ustanovu niži, odnosno proces adaptacije je otežan. Permisivni roditelji ne ohrabruju dete da poštuje standarde definisane od spoljašnjeg sveta, što otežava proces adaptacije na predškolsku ustanovu, a kasnije prihvatanje zahteva koje postavljaju školske institucije, što se reflektuje na postignuća i ishode razvoja. Predškolske ustanove bi kao institucije koje su zainteresovane za proces adaptacije, trebalo da pruže roditeljima relevantne informacije o efektima različitih vaspitnih stilova na proces adaptacije i ishode razvoja deteta, da pomognu roditeljima u pronalaženju adekvatnijih vaspitnih postupaka. Uprkos višedecenijskom postojanju dokaza o vrednosti autoritativnih vaspitnih stilova za ishode razvoja deteta, ipak ima roditelja koji se i dalje drže popustljivog, permisivnog ili autoritarnog stila vaspitanja, što ima negativne efekte na ishode razvoja dece. Dobijeni rezultati ukazuju na potrebu organizovanja edukacije za roditelje, u okviru saradnje predškolske ustanove sa porodicom i uspostavljanja partnerstva između predškolske ustanove i porodice.

Literatura

- Baumrind, D. (1966): Effects of Authoritative Parental Control on Child Behaviour, *Child Development*, Berkeley, vol. 37, 887–907.
- Baumrind, D. (1968): Authoritarian vs. Authoritative Parental Control, *Adolescence*, Berkeley, vol. 3, 255–272.
- Baumrind, D. (1991): The influence of parenting style on adolescent competence and substance use, *Journal of Early Adolescence*, Berkeley, vol. 11, 56–95.
- Baumrind, D., Thompson, A. R. (2002): The Ethics of Parenting, In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol. 5. Practical Issues in Parenting, LEA, Mahwah, New Jersey London.
- Grusec, J. E. & Goodnow, J. J. (1994): Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view. *Developmental Psychology*, 30, 4–19.
- Matejević, M., Todorović, J. (2012): *Funkcionalnost porodičnih odnosa i kompetentno roditeljstvo*. Niš: Filozofski fakultet.
- Kamenov, E. (2008): *Vaspitanje predškolske dece*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kamenov, E. (2008): *Obrazovanje predškolske dece*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Marina Matejević, Bojana Milošević

PARENTING STYLE AND CHILDREN'S ADAPTATION TO PRESCHOOL INSTITUTION

Summary

In this paper we consider the parenting style in relation to the affective dimension and dimension of a control. As a theoretical background we listed a Schaefer's and Baumrind's models of parenting style and we pointed to the results of previous researches of this problem. The aim of the survey was to determine the correlation between parenting style and adaptation of children to preschool institution. We started from the assumption that permissive parenting style hinders adaptation of children in preschool institutions. In the research we used descriptive method, and a scaling as a research technique. The study used The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ, Robinson, Mandlco, Olsen, & Hart, 2001) for determination of parenting styles, while for determining the adaptation of children in preschool we constructed scale for research purposes. The study included 100 parents whose children attend preschool in the city of Nis. The results have shown statistically significant correlation between problems in the adaptation of children in preschool and permissive parenting style. This is particularly expressed through: the frequency of absence of children from kindergarten ($r = -.324, p < 0.01$), presence of scenes ($r = -.288, p < 0.01$), ways of protest expressions ($r = -.240, p < 0.05$), and frequency of protesting ($r = -.226, p < 0.01$). By how much the permissive parenting style is more pronounced in their educational methods by so much is the degree of children adaptation to preschool is lower. Preschools as institutions interested in the adaptation process should provide relevant information to parents about the effects of different parenting styles on the adaptation process and child development outcomes. The results indicate to the need for organizing the educational training for parents within the cooperation between preschool and family and establishing partnerships between institutions and families.